

עניינים תוכן

מבוא	2
פרק ראשון – דת ומדינה בלבנון טרום הסכם טאיף	3
השפעת ההסכם על הפוליטיקה של לבנון	7
פרק שני : הסכם טאיף	10
השלכות ההסכם	17
פרק שלישי הסכם האמנה הלאומית אל מול הסכם טאיף	18
דיון וסיכום	21
ביבליוגרפיה	24

מבוא

המבנה הפוליטי בלבנון נקבע באמנה הלאומית בשנת 1943 שלפיה נקבע כוחה הפוליטי של כל עדה במדינה. לפי אמנה זו יחסי הכוחות הפוליטיים היו יותר לטובת הנוצרים במדינה. מלחמת האזרחים בלבנון (1975 – 1990) התרחשה על רקע חילוקי הדעות לגבי כוחם הפוליטי של הנוצרים במדינה בעקבות הערכות שאחוז האוכלוסייה הנוצרית במדינה הופחת משמעותית מאז עצמאות לבנון (מפקד האוכלוסין האחרון היה בשנת 1932 והנוצרים במדינה לא היו מוכנים לעשות מפקד נוסף מחשש לפגיעה בכוחם הפוליטי).

הסכם טאיף נחתם בעיר טאיף שבסעודיה בשנת 1989 במטרה לסיים את מלחמת האזרחים, והוא הפך את יחסי הכוחות הפוליטיים במדינה בין הנוצרים למוסלמים לשווים. הסיבה העיקרית לחתימה על הסכם טאיף הייתה הרצון לפתור את משבר הדת, המדינה והיחסים בין העדות, אשר הביא לעשרות שנים של שפיכות דמים בין העדות השונות של לבנון. עבודה זו תבקש לבחון את יחסי הדת והמדינה בלבנון כאשר היא תעסוק בשאלה כיצד שינה הסכם טאיף את הבעיות בדת ומדינה בלבנון. כיצד הסכם טאיף ביקש לפתור את בעיית הדת והמדינה והיחסים בין העדות השונות בלבנון. על מנת לענות על שאלת המחקר אעשה השוואה בין סעיפים בנושא דת ומדינה בהסכם טאיף לבין סעיפים בנושא באמנה הלאומית. איך הסכם טאיף נועד לשנות את יחסי דת ומדינה בלבנון?

העבודה תעסוק בשאלות המשנה של מה היו השינויים של המדינה ביחס לעדות השונות וביחס לדת במדינה. מה היו השינויים בנושא דת ומדינה ומה היו השינויים בהרכב הפוליטי של המדינה, בתור נגזרת של היחסים הדתיים במדינה. מה היה המצב בלבנון לפני הסכם טאיף בנושאי דת ומדינה וכיצד הסכם זה נועד לשנות את היחסים שבין העדות השונות.

רציונל המחקר: רציתי לכתוב על נושא זה קודם כל בגלל העניין שלי ומשיכתי ללבנון, שהיא מדינה קטנה ומרתקת במזרח התיכון, שהיא גם מאוד מורכבת בגלל העדות והעדות השונות שנמצאות בתוכה. מעניין אותי לחקור את יחסי הכוחות בין הכוחות השונים במדינה בנושא דת ומדינה ולגלות את השינויים שהתרחשו בתחום זה בין האמנה הלאומית שנחתמה עם עצמאות לבנון מצרפת בשנת 1943, שאז המדינה הייתה בעלת רוב נוצרי, לבין הסכם טאיף שנחתם בשנת 1989 לאחר מלחמת אזרחים ממושכת בזמן שהנוצרים נהפכו למיעוט במדינה.

פרק ראשון – דת ומדינה בלבנון טרום הסכם טאיף

לבנון היא חברה רב מגזרית אשר מונה ארבע מיליון איש אשר מתחלקים ל-18 סקטורים שונים השייכים לעדות שונות בלבנון. לאחר חתימת ההסכם של סייקס-פיקו בשנת 1920 הוקמה לבנון הגדולה אשר נשלטה בצורה ישירה על ידי צרפת. בראש המדינה עמד נשיא והוא שלט באמצעות פרלמנט שאנשיו נבחרו לפי מכסה עדתית. בעקבות החולשה הצרפתית במלחמת העולם השנייה הצליחה לבנון להשיג את העצמאות שלה וויתרה על התמיכה של צרפת והכריזה על האמנה הלאומית.

חוקרים עמדו על כך שהחלוקה לעדות בלבנון היא תוצאה של המודרניזציה. כלומר, התפתחות העדות בלבנון היא מוצר של המודרניזציה ולא אנומליה של החברה בלבנון לעומת חברות אחרות. גם האימפריה העות'מאנית, אשר שלטה בלבנון, וגם השליטים האירופאיים ביקשו לארגן מחדש את הקהילות בלבנון לפי מונחים עדתיים ודתיים ולא לפי סטנדרטים חילוניים. בכך הם החליפו סדר מסורתי שאינו עדתי לסדר דתי ועדתי¹.

בעקבות הארגון מחדש של הזהויות העדתיות הם התרחבו על פני האליטות דבר אשר הביא לכך שהזהות מגזרית הייתה חסרה במידה רבה עד לתקופת המנדט הצרפתי. בעיות הדת והמדינה אשר ילוו את עבודה זו החלו עם החלוקה הצרפתית של מדינת לבנון. כאשר הצרפתים החלו לשלוט הם קידמו את הקבוצה הנוצרית מרונית וסיפקו עבורם יחס חסר פרופורציות, מבחינת חינוך ושגשגו כלכלי, לעומת עדות אחרות שלא זכו ליחס כזה². זאת לעומת הדתות האחרות והעדות השונות בלבנון, אשר החלו כבר אז לסבול מניכור ומתחושה שהם לא מקבלים את הזכויות שלהם כפי שמגיע להם. לאחר שלבנון קיבלה עצמאות מצרפת בשנת 1943 חלק מן המורשת הצרפתית הייתה הקמה של מערכת דמוקרטית במדינה. הממשלה הפרלמנטרית הזו יזמה את החלוקה למושבים לפי יחס פרופורציונלי לפי מפקד אוכלוסין אשר נערך ב-32 ואשר שיקף מציאות שהייתה נכונה לשנות השלושים ולא לשנים שלאחר מכן.

¹ Maktabi, R. The Lebanese census of 1932 revisited. Who are the Lebanese? British Journal of Middle Eastern Studies, 26(2), (1999). Pp. 222

² Ash, Konstantin. Post-Conflict Processes and Religion: Lebanon. In book: Oxford Encyclopedia of Politics and Religion. Publishe. (2019). Oxford University Press. P 2